

Kobierce „siedmiogrodzkie”

Spośród wszystkich kobierców anatolijskich, które się zachowały w rejonie Karpat Wewnętrznych, najbardziej reprezentatywne, choć też wzbudzające największe kontrowersje, są tzw. kobierce siedmiogrodzkie. Termin ten, niezwiązany z miejscem ich wytworzenia, powstał na początku XX wieku jako określenie kobierców z pojedynczą lub podwójną niszą o charakterystycznej bordiurze wypełnionej motywami kartuszy¹. Tego samego terminu użyto (po węgiersku) w katalogu wielkiej budapeszteńskiej wystawy z 1914 roku zatytułowanej „Kobierce tureckie z Siedmiogrodu”, która zwróciła na te cenne obiekty uwagę szerokiej publiczności. Ponieważ tego typu kobierce stanowiły najlichnieszą grupę (106 obiektów) spośród wszystkich zaprezentowanych na wystawie, były one odtąd zwane kobiercami siedmiogrodzkimi. Późniejsi specjaliści i sprzedawcy rozszerzyli to pojęcie na dwie kolejne grupy niewielkich kobierców, równie powszechnych w tym regionie: kobierce modlitewne z gładką niszą i kobierce z wieloma kolumnami. Cztery główne rodzaje kobierców „siedmiogrodzkich” mają wspólne cechy kompozycyjne, dekoracyjne i strukturalne, co dodatkowo uzasadnia definiowanie ich jako grupy.

Mnogość egzemplarzy wszystkich czterech rodzajów kobierców, zachowanych w Siedmiogrodzie w liczbie o wiele większej niż gdziekolwiek indziej na świecie (łącznie z Turcją), doprowadziła do sformułowania wielu fałszywych teorii na temat ich pochodzenia. Obecnie naukowcy są zgodni, że są to anatolijskie kobierce „prowinjonalne”, przeznaczone niemal wyłącznie na eksport. W XVII wieku były masowo wytwarzane w kilku rejonach zachodniej Anatolii, prawdopodobnie nie w warsztatach, lecz głównie w domach przez kobiety na wsiach i w małych miasteczkach. Kobierce te były bardzo poszukiwane nie tylko na Węgrzech, a także w Italii, Niderlandach,

¹ Neugebauer i Orendi 1909.

‘Transylvanian’ group

Of all the Anatolian rugs that have survived in the intra-Carpathian region, the most representative, but also most controversial, are the so-called ‘Transylvanian’ rugs. This term, which is not related to the production area, was coined at the beginning of the 20th century to denote the single- or double-niche rugs with the distinguishing cartouche border¹. The same term was used (in Hungarian) in the catalogue of the great Budapest exhibition of 1914, *Turkish Carpets from Transylvania*, which brought this group to the attention of the wider public. As the most numerous of all the groups on display, with 106 examples in the catalogue, they would from then on be known as ‘Transylvanian’ rugs. Later specialists and carpet dealers extended this designation to two other small-format groups that are equally common in the region: plain-niche prayer rugs and column rugs. The four main types of ‘Transylvanian’ rugs have common compositional, ornamental and structural features, which is an additional reason to define them as a group.

The abundance of examples of all four types that survived in Transylvania, far more than in any other region in the world, including Turkey, generated a number of false theories about their provenance. Today scholars agree that these are Anatolian ‘provincial’ rugs intended almost exclusively for export. In the 17th century they were mass-produced in several areas of West Anatolia, probably not in organised workshops, but mostly by town and village women in their homes. They were highly sought after in Hungary, but also in Italy, in the Netherlands, in Poland and in Sweden; about 200 of these rugs remain in Transylvania, and many left the country during the 20th century.

Dating is facilitated by their depiction in western painting and also by donor inscriptions on a few

¹ Neugebauer and Orendi 1909.